

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Etelä-Afrikan ja Intian kanssa diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston tai kansainvälisissä järjestöissä toimivan edustuston työntekijän perheenjäsenen ansiotyön tekemisestä tehtyjen sopimusten hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Etelä-Afrikan ja Intian kanssa diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston tai kansainvälisissä järjestöissä toimivan edustuston työntekijän perheenjäsenen ansiotyön tekemisestä tehtyjen sopimusten hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 128/2017 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ulkoasiainsihteri Elina Rimppi, ulkoasiainministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Etelä-Afrikan ja Suomen ja Intian väliset sopimukset diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston tai kansainvälisissä järjestöissä toimivan edustuston työntekijän perheenjäsenen ansiotyön tekemisestä sekä lait sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Useissa maissa edustustojen henkilökunnan puolisoiden työskentely on periaatteessa mahdollista, mutta työllistymisen edellytyksenä on diplomaattistatuksesta ja immuniteetista luopuminen, ellei työnteon ehdoista tehdä erillistä sopimusta (perhe- ja puolisosopimus) hallitusten välillä. Perhe- ja puolisosopimuksissa säännellään tarkemmin työtä koskevia edellytyksiä, lupamenettelyä ja työtä tekevän perheenjäsenen asemaa. Sopimusten perusteella tehtävän ansiotyön osalta perheenjäsenet ovat vastaanottajavaltion vero- ja sosiaaliturvajärjestelmien alaisia. Työntekoon sovelletaan vastaanottajavaltion kansallista lainsäädäntöä.

Niillä työtä tekevillä perheenjäsenillä ja puolisoilla, joiden työntekoon Suomessa sovelletaan perhe- ja puolisosopimusta, on oikeus työntekijän oleskelulupa- ilman saatavuusharkintaa. Kyse on kuitenkin vain rajallisesta määrästä henkilöitä.

Valiokunnan mietintö UaVM 10/2017 vp

Suomen ja Etelä-Afrikan sekä Suomen ja Intian väliset sopimukset tulevat voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun jälkimmäinen ilmoitus kunkin sopimuksen voimaantulon edellyttämien sisäisten menettelyjen päättämisestä on otettu vastaan. Esi-tykseen sisältyvät ehdotukset laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimukset tulevat voimaan.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Kahdenvälisillä sopimuksilla diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston sekä kansainvälisessä järjestössä toimivan edustuston henkilöstön ansiotyön tekemisestä (ns. perhe- ja puolisosopimus) on tarkoitus helpottaa puolisoiden ja perheenjäsenten työskentelyä asemamaassa ja mahdollistaa työskentely ilman, että heidän tarvitsee luopua diplomaattistatuksesta niissä tapauksissa, joissa diplomaattistatuksesta luopuminen vastaanottajavaltion noudattaman käytännön mukaan muutoin olisi työskentelyn edellytyksenä. Yleisesti katsotaan, että diplomaattisia suhteita koskeva Wienin yleissopimus (SopS 3 ja 4/1970) ei estä diplomaatin tai muun lähetetyn virkamiehen puolison työskentelyä asemamaassa, mutta joissakin valtioissa työskentelyn edellytyksenä on perhe- ja puolisosopimuksen tekeminen, jossa säännellään tarkemmin työtä koskevista edellytyksistä, lupamenettelyistä ja työtä tekevän perheenjäsenen asemasta. Sopimusten perusteella tehtävän ansiotyön osalta perheenjäsenet ovat vastaanottajavaltion vero- ja sosiaaliturvajärjestelmien alaisia. Työntekoon sovelletaan vastaanottajavaltion kansallista lainsäädäntöä.

Suomella on voimassa perhe- ja puolisosopimus Kanadan (SopS 12/1989), Ison-Britannian (SopS 24/1990), Amerikan Yhdysvaltojen (SopS 13/1996), Unkarin (SopS 20/2003), Chilen (SopS 89/2005), Serbian (SopS 30 ja 31/2016), Vietnamin (SopS 34 ja 35/2016), Israelin (SopS 40 ja 41/2016) ja Argentiinan (SopS 56 ja 57/2016) kanssa. Sopimusmääräyksissä on sopimuskohtaisia eroja esimerkiksi liittyen sopimuksen piiriin kuuluvien perheenjäsenten määrittelmään, mutta pääpiirteissään sopimukset ovat yhteneväisiä. Sopimukset on tehty vastavuoroisuuden perusteella yleisen luvan antamiseksi edustuston henkilöstön perheenjäsenille, jotta he voisivat tehdä työtä vastaanottajavaltiossa. Suomessa tämä tarkoittaa sitä, että Maahanmuuttovirasto myöntää perheenjäsenelle hakemuksesta työn vastaanottamiseksi tarvittavan luvan ilman saatavuusharkintaa.

Useissa maissa edustustojen henkilökunnan puolisoiden työskentely on periaatteessa mahdollista, mutta työllistymisen edellytyksenä on diplomaattistatuksesta ja immuniteetista luopuminen. Valiokunta pitää perusteltuna, että ulkoministeriö on pyrkinyt vaikuttamaan ulkomaanedustustossa työskentelevien puolisoiden työllistymiseen. Puolison työskentelymahdollisuus ulkomaankierroksen aikana koetaan kannustimeksi, joka vaikuttaa virkamiehen edellytyksiin siirtyä ulkomaanedustukseen. Perhe- ja puolisosopimusten tekeminen on tehokas tapa edistää puolisoiden työllistymismahdollisuuksia asemamaassa.

Valiokunta toteaa, että Suomessa työskentelevien diplomaattien perheenjäsenten työskentelymahdollisuuksia koskevien vaikutusten lisäksi perhe- ja puolisosopimusten arvioidaan vähentävän viranomaisten neuvonta- ja selvitystyötä sekä nopeuttavan lupakäsittelyä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan voimassaolevia sopimuksia on sovellettu 1990-luvulta lähtien noin

Valiokunnan mietintö UaVM 10/2017 vp

30:een Suomessa työtä tekevään henkilöön, joista noin 2/3 osaa on ollut peräisin Yhdysvalloista. Uusien sopimusten voimaantulon myötä arvioidaan, että kyse olisi vuosittain vain muutamasta lisähenkilöstä. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa mietinnöstä ilmenevin kannanotoin hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 128/2017 vp tarkoitetut sopimukset.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 128/2017 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotukset.

Helsingissä 19.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Tiina Elovaara si
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Erkki Tuomioja sd
jäsen Jutta Urpilainen sd
jäsen Stefan Wallin r
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Ilkka Kanerva kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen